

PAZARCİK BÖLGESİ ALEVİ VE BEKTAŞİLERİNDE ÖLÜM ÜZERİNE YAKILAN AĞITLAR

Laments on Death by Alevi and Bektasbis of Pazarcık Region

Klangelieder anlässlich des todes bei den Aleviten und Bektaschiten der Region Pazarcık

Furkan PEHLİVAN *

Milletleri ayakta tutan ve onun sonsuza dek yaşamasını sağlayan en önemli öğeler, kültürel değerleridir. Bize düşen en büyük görev de kültürel değerlerimizin yaşatılması ve geleceğe aktarılmasıdır. İnsanlığın ortak ve onulmaz acılarının canlı ve etkileyici ifade kalıpları olan ağıt yakma geleneğimiz, binlerce yıllık ezgilerin birikimi olarak öncelikle acıyı kayda geçirmiş sonra milletin kültür dokusunu beslemiştir.

ÖZ

Bu araştırma Kahramanmaraş-Pazarcık yöresi Alevi ve Bektaşî ağıt geleneğinin özellikleri hakkında çeşitli tespitlerde bulunmayı amaçlanması bakımından önemli olup dünyadaki kültürel çalışmalara katkı sağlayacak bir kaynak olması, ülkemizin milli, manevi değerlerinin korunması ve Müzikoloji alanındaki çalışmalara katkı sağlaması, yörenin kültürel özelliklerinin gelecek kuşaklara aktarılması bakımından önemlidir. Kahramanmaraş-Pazarcık yöresi Alevi ve Bektaşî ağıt geleneği, ağıtların hikâyesi, ağıtların notaya alınması ve ağıtlara yönelik ayrıntılı özellikler hakkında çeşitli tespitlerde bulunulması, ağıt geleneğindeki durumları tespit etmektir. Araştırmanın amaçlarından biri de Kahramanmaraş-Pazarcık yöresi Alevi ve Bektaşî ağıtlarını inceleyerek, araştırarak kayıt altına almak,

---

* M.A., Kahramanmaraş, furkan.pehlivan@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-9367-0059.

bu sayede yöredeki kültürün gelecek kuşaklara aktarılmasına imkân sağlamak, bu sayede kendi öz kültürel değerlerimizin korunmasına katkı sağlamaktır.

Araştırmada öncelikle ağıtlar hakkında genel bilgilerden bahsedilmiştir. Daha sonra ise Pazarcık'ta yaşanmış olan ağıtlardan bazılarının hikâyesi ve notası kayıt altına alınmış, eserlerin belirlenmesi amacıyla dijital ve yazılı kaynak taraması yapılmıştır. Araştırma, Pazarcık Alevi ve Bektaşi ağıtlarıyla sınırlandırılmıştır. Araştırma sürecinde, ağıt yakıcılar ve yakın çevreleri ile gerçekleştirilen kişisel görüşmeler yolu ile araştırma ayrıntılı bir şekilde aydınlatılmıştır. Yapılan araştırma ve incelemeler sonucunda; Kahramanmaraş-Pazarcık yöresi Alevi ve Bektaşilerinin kendine has özelliklere sahip olduğu, yörenin ağıt geleneğinin ülkemizdeki diğer bölgelerin ağıt gelenekleri ile benzer özellikler sergilediği, genellikle ağıtlar yakılırken enstrümansız, yalın ses olarak tercih ettikleri ve eserlerinde konu olarak genellikle gündelik yaşamda karşılaştıkları olayları ele aldıkları görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Alevilik, Bektaşilik, Ölüm, Yas, Ağıt, Pazarcık.

ABSTRACT

The most crucial elements that keep nations standing and ensure their eternal existence are their cultural values. Our foremost responsibility is to preserve and pass on our cultural values to the future. Our tradition of lamentation, which consists of vivid and poignant expressions of humanity's shared and irremediable sorrows, has initially recorded the pain and subsequently nourished the cultural fabric of the nation as an accumulation of melodies spanning thousands of years.

This research holds significance in aiming to make various observations about the characteristics of the Alevi and Bektashi lament tradition in the Kahramanmaraş-Pazarcık region. It is intended to be a valuable resource contributing to global cultural studies, safeguarding our country's national and spiritual values, and making a contribution to the field of musicology while ensuring the transfer of the region's cultural characteristics to future generations. The Alevi and Bektashi lament tradition in the Kahramanmaraş-Pazarcık region involves making various observations about the stories of laments, notation of laments, and detailed features related to laments to determine their status in the tradition. One of the research objectives is to examine and document the Alevi and Bektashi laments in the Kahramanmaraş-Pazarcık region, contributing to the preservation of the local culture for future generations and thus safeguarding our cultural values.

The research begins with general information about laments, followed by documenting the stories and notations of some laments that occurred in Pazarcık. A digital and written source scan was conducted to identify the works. The research is limited to the Alevi and Bektashi laments of Pazarcık. Personal interviews with lament singers and their close circles provided detailed insights during the research process. The findings of the research and examinations reveal that the Alevi and Bektashi communities in the Kahramanmaraş-Pazarcık region have distinctive characteristics. The lament tradition of the region shares similar features with lament traditions in other parts of our country. It is observed that they generally prefer unaccompanied, simple vocals while performing laments and often address incidents encountered in their daily lives as the subject matter of their works.

Keywords: Alevism, Bektashism, Death, Mourning, Lament, Pazarcık.

ZUSAMMENFASSUNG

Die wichtigsten Elemente für das Fortbestehen eines Volkes sind ihre kulturellen Werte. Unsere größte Aufgabe ist es, unsere kulturellen Werte am Leben zu halten und sie an künftige Generationen zu übertragen. Die Tradition des Klageliedes ist ein lebendiger und eindrucksvoller Ausdruck des nicht wiedergutzumachenden Schmerzes, der allen Menschen gemein ist. Als Ansammlung von Jahrtausende alten Melodien fängt diese Tradition den Schmerz ein und nährt das kulturelle Gewebe. So verhindert sie, dass tiefe Lücken in unserem Gedächtnis entstehen und wir vom Schmerz überwältigt werden, und versöhnt uns letztlich mit der Normalität des Leidens. Tausende von Herzen blühen selten vor Liebe und Freude auf, sondern vergehen meist vor Kummer und Klagen. Regen aus unbekanntem Gefühlen füllt unsere Augen, während wir uns bei der Verfolgung leerer Wünsche aufreiben und unsere Existenz verzehren. Die Bedeutung dieser Studie liegt einerseits darin, dass sie darauf abzielt, die Merkmale der alevitischen und bektaschitischen Klageliedtradition der Region Kahramanmaraş-Pazarlık herauszuarbeiten. Andererseits soll sie als Quelle für die kulturwissenschaftliche Forschung allgemein dienen, die nationalen und immateriellen Werte der Türkei schützen, einen Beitrag zur musikwissenschaftlichen Forschung leisten und die kulturellen Merkmale der Region an zukünftige Generationen weitergeben. Das Ziel dieser Studie ist es, die alevitische und bektaschitische Klageliedertradition in der Region Kahramanmaraş-Pazarlık zu erforschen und die Geschichte, Notation und besonderen Merkmale der Klagelieder sowie ihren Platz in der Klageliedertradition zu erläutern. Ein weiteres Anliegen der Studie ist es, die alevitischen und bektaschitischen Klagelieder der Region Kahramanmaraş-Pazarlık im Rahmen der Forschung aufzuzeichnen, um ihre Weitergabe an künftige Generationen in der Region zu ermöglichen und so zum Schutz kultureller Werte beizutragen. Der Artikel gibt zunächst einen allgemeinen Überblick über Klagelieder. Dann widmet er sich der Geschichte und Notation einiger Klagelieder, die in Pazarlık vorkommen und die im Rahmen dieser Studie aufgezeichnet und zu deren Identifizierung digitale und schriftliche Quellen gesichtet wurden. Die Studie beschränkt sich auf die alevitischen und bektaschitischen Klagelieder von Pazarlık. Im Laufe des Forschungsprozesses wurden zur Vertiefung persönliche Interviews mit Klageliedsängern und ihrem engen Umfeld geführt. Die während des Forschungsprozesses gewonnenen Ergebnisse zeigen, dass die Aleviten und Bektaşiten der Region Kahramanmaraş-Pazarlık zum einen einzigartige Merkmale aufweisen, ihre Klageliedertradition gleichzeitig jedoch den Klageliedertraditionen anderer Regionen in der Türkei ähnelt. Zudem konnte festgestellt werden, dass sie ihre Klagelieder primär ohne Instrumente singen und dabei nur die Stimme als Instrument einsetzen, und dass die Lieder thematisch von Ereignissen des täglichen Lebens handeln.

Schlüsselwörter: Alevitentum, Bektaşitentum, Tod, Trauer, Klagelied, Pazarlık.

Giriş

Pazarcık, Kahramanmaraş'a bağlı aynı anda hem Bektaşiliğin hem Aleviliğin yaşandığı bir yerleşim yeridir. İsminden de anlaşılacağı üzere, o bölgeye pazar kurulmasından dolayı, Pazarcık adını almıştır. Türklerin Anadolu'ya girmesiyle birlikte en önemli Alevi yerleşim yerlerinden biri olmuş XVII. ve XVIII. Yüzyıldan itibaren yaygınlaşan aşiretlerin iskânı ve yer değiştirilmesi sonucu Halep, Rakka, Hama ve Humus bölgelerine zorunlu iskâna tabii tutulan Tatalu, Acurlu, Günce, Çepni, Kılıçlı gibi birçok aşiret buradan kaçarak Maraş bölgesine gelmiş ayrıca o tarihten sonra çeşitli bölgelerden yoğun anlamda aşiret Pazarcık ovasına yerleşmiştir (Demirci ve Arslan, 2012: 208). Pazarcık Alevilerin yoğun olarak yaşadıkları yerleşim yeri haline gelmiştir.

Bütün Aleviler gibi tahminen 700 yıl önce Horasan'dan Anadolu'ya geldikleri düşünülmektedir. Aleviliğin ve Bektaşiliğin tüm emarelerini barındıran Pazarcık yöresinde ölüm ve devamındaki ayinler mevcut olduğu kimliğini aksettirir. Yöredeki ölümle alakalı itikatlar, Alevi ve Bektaşilerdeki dardan indirme töreni, Alevilerdeki Dikir, 7, 40 gibi ölünün muhtelif özel günleri Alevi Bektaşi inancının gereğidir. Bu özel günler Alevi ve Bektaşiler için çok önemlidir, ölüye de diriye de çok değer vermektedirler (Uzunoğlu, 2019: 121). Pazarcık'taki Alevi ve Bektaşi halkı arasında ağıt yakma geleneği günümüzde yok denecek kadar azdır. Değişen dünyanın getirdiği düzen maalesef ki ağıt yakma kültürümüzü de etkilemiştir. Geçmişte hemen hemen her ölünün arkasından ağıt yakılmış. Yöredeki ağıt yakıcılara ve daha önceki ağıt yakıcıların ses kayıtlarına ulaşılarak bu kültürü devam ettirmek adına çalışmalar yapılmıştır. Yöredeki değişik zamanlarda farklı olaylar sonucu yakılan ağıtlardan derleme yapılmıştır. Makalede de ağıtlar; cenaze sırasında, bir olay sonrasında; derlenen ağıtlar ve değişik zamanlarda derlenen ağıtlar olmak üzere değerlendirilmiş ve bu ağıt metinlerine yer verilmiştir. Araştırmada da belirttiğimiz üzere ağıt yakma kültürü geleneği günümüzde az da olsa devam etse de gelecek kuşakların bu geleneğe ve kültüre sahip çıkmayacağı görülüyor. Ağıt yakıcı kadınların büyük çoğunluğunu yaşça büyük kadınlar icra ettikleri için, gençler ağıt kültürünü bilmediklerinden dolayı ağıt söyleyememektedirler. Popüler Kültürün de etkisiyle ağıt yakma geleneği ve kültürü günden güne azalma göstermiştir.

Bu araştırma; Kahramanmaraş-Pazarcık yöresi Alevi ve Bektaşilerin ağıt geleneğinin özellikleri hakkında çeşitli tespitlerde bulunmayı amaçlanması, dünyadaki kültürel çalışmalara katkı sağlayacak bir kaynak olması, ülkemizin milli, manevi

değerlerinin korunması ve müzikoloji alanındaki çalışmalara katkı sağlaması, yörenin kültürel özelliklerinin gelecek kuşaklara aktarılması bakımından önemlidir.

Araştırmanın amacı; Kahramanmaraş-Pazarcık yöresi Alevi ve Bektaşi ağıt geleneği, ağıtların hikâyesi, ağıtlara yönelik ayrıntılı özellikler hakkında çeşitli tespitlerde bulunulması ve ağıt geleneğindeki durumları tespit etmektir. Araştırmanın amaçlarından biri de Kahramanmaraş-Pazarcık yöresi Alevi Bektaşi ağıtlarını inceleyerek, araştırarak kayıt altına almak, bu sayede yöredeki kültürün gelecek kuşaklara aktarılmasına imkân sağlamak, kendi öz kültürel değerlerimizin korunmasına katkı sağlamaktır.

Araştırmamızda literatür taraması, içerik analizi, derleme, gözlem, değerlendirme, yazıya aktarma ve kişisel görüşme yöntemi ile veriler elde edilmiştir. Görüşme tekniği ile bireylerin ağıt geleneğine bakış açıları, duyguları ve algıları anlaşılmaya çalışılmıştır.

1. Ağıtlar Hakkında Kısa Bilgi

Ağıtlar; ölüm, ayrılık ya da acıklı bir olayı konu edinen, hem içeriği hem de ezgisiyle bu olayı en yoğun bir şekilde anlatan lirik unsurlardır. Bunlardan büyük çoğunluğu ölüm olayları neticesinde söylenmiştir ancak insanlar gelin olma, askere gitme gibi sevdiklerinden ayrılmak zorunda kaldıkları durumlarda; depresyon, sel, kıtlık, yangın, salgın hastalık vb. felaketlerde; hislerini dile getiren ağıtlar yakmışlardır.

Bu niteliklerinden yola çıkarak Şükrü Elçin, ağıtı; “İnsanoğlunun; ölüm karşısında veya canlı-cansız bir varlığı yitirme, tehlike, heyecan ve telaş anındaki feryatlarını, üzüntülerini, talihsizliklerini, isyanlarını, düzenli-düzensiz söz ve ezgilerle anlatan türküler” şeklinde açıklamıştır (Elçin, 1990: 1). İnsanların yitirdikleri canlı ve cansız varlıklar için aniden verilen tepkilerini söze ve ezgiye dökmesinin sonucunda oluşmuştur.

İslamiyet öncesi dönemde “sagu” adı verilen ağıt, tarihi süreç içerisinde farklı Türk topluluklarında değişik şekillerde isimlendirilmiştir. Buna göre Orhun Abidelerinde ağıt, ağıt söyleyicisi ve ağıt söyleme geleneği karşılığı olarak; “sıgt” (ağlama, feryat, hıçkırık, yas), “sıgtçı” (ağlayıcı), “sıgtamak” (feryat etmek), “yoğ / yuğ” (yas, matem, ölü yemeği, cenaze töreni), “yoğçı / yuğçı” (matemci, yascı, ağlayıcı), “yağlamak / yuğlamak” (yas töreni yapmak) vb. kelimeler kullanılmıştır (Ergin, 1999: 203). Günümüzde ağıt söyleme ve yakma geleneği Türkiye’nin farklı bölgelerinde yaşatılmaktadır ancak Çukurova, Toroslar, Kayseri ve Kahramanmaraş

civarında ağıtların daha yoğun olduğu görülmektedir. “Avşar ağıtı” diye isimlendirilen bu ağıtlar, buralarda yaşayan Avşar Türkmenleri tarafından eski zamanlardan bugüne sözlü olarak kuşaktan kuşağa aktarılmıştır.

Ölüm üzerine söylenen ağıtlar, çoğunlukla bireysel nitelik taşımakta ve bu ağıtlar ölen kişinin eşi, annesi, babası, çocukları vb. yakın akrabaları ya da komşuları tarafından söylenmektedir. Bazı yörelerde ağıt söylemeyi meslek edinmiş kadın ağıtçıların da bulunduğu, hatta bu kişilerin para karşılığında cenaze evinde ağıt yaktıkları bilinmektedir.

2. Anadolu’ da Ağıt Yakıcılık Geleneği

Anadolu’nun pek çok yerinde yas törenleri çoğunlukla ölenin başında veya gömülmesinin ardından ölü evinde yapılmaktadır. Ölü gömülürken mezarın başında, daha sonra çeşitli mezar ziyaretlerinde ve ölüm olayının 7, 40 ve 52. günleri gibi ölünün hatırlandığı günlerde yas törenleri devam etmektedir (Tahtaışleyen, 2013: 20). Bu törenler esnasında Kur’an okunur, ağıtlar yakılır ve ağlanır.

Örneğin İçel’ in Silifke ve Mut ilçelerinde yaşayan Tahtacı Alevi Türkmenler, ölen bir kimsenin başında sabaha kadar “çögür” adı ile bilinen sazı çalmaktadırlar. Kahramanmaraş’ın Binboğa Dağları ile Göksun yöresinde, “soyka” adı verilen ölünün elbiseleri ortaya konur. Ağıtçı kadın bu elbiseleri birer birer eline alarak ağlar ve ağıt söyler (Yaldızkaya, 2018: 132). Günümüzde alevi toplumlarının bazı kesimlerinde bu uygulamalar devam etmektedir.

Örneklerden de görüldüğü üzere ağıt yakan kişiler daha çok kadınlardır. Ağıt yakan kişilere verilen isim ise “ağıtçı”dır. Ağıtçı; ölen kişinin annesi, kız kardeşi, kuzeni, nişanlısı, eşi olabildiği gibi ağıt yakma eylemini tamamen bir meslek olarak icra eden kişilerde olabilmektedir. Anadolu’ da ağıt yakmayı meslek olarak icra eden kişiler oldukça yaygındır. Bu kişiler genel olarak “ağıtçı” ve “ağlayıcı” isimleriyle anılmaktadır (Tahtaışleyen, 2013: 23). Ağıt yakıcıların bazıları ağıt yakma işini ölenin giyim eşyalarını alma ve para karşılığında, bir kısmı ise komşuluk hatırına yaptıkları görülmüştür.

3. Ağıtlarda Kullanılan Ölçü Teknikleri

Ağıtlar genellikle serbest ölçü ile okunmaktadır ve 7, 8 ve 11’li hece ölçüsüyle okunan ağıtlar da vardır. Anadolu’da bazı yörelerde okunan ve ezgi-söz uyumu sağlam

olan anonim, zamanla geniş kitlelere yayılarak türkülerde olduğu gibi toplumun ortak sorununa tercüman olmuşlardır. Ağtlar çoğu zaman uzun manzumeler halinde söylenir. Bunların metinlerinde genellikle düzensiz vezinler kullanılır.

Hece kalıplarına uygun olarak yazılan kimi ağtlarda hece ölçüsünü tutturmak için aman, of, anam, vay, yavrum, hey, ölem, aslanım, ey, oy, hey, oğul, askerim, gibi sözcükler kullanılmaktadır. “Ağıtçılar, yakacakları ağıtı hafızalarındaki eski temeller üzerine kurup öyle yakarlar. Ayrıca kendi yetenekleriyle içinde buldukları mekân, zaman ve olayın yarattığı etkiden faydalanarak söyledikleri ağıtın konu ve şekil bakımından zenginleşmesini sağlarlar” (Uludağ, 1998: 470). Ağıtçılar kendi duygu ve düşüncelerini olayın kendiler üzerindeki yarattığı etkiyle harmanlayıp ağıt yakarlar.

4. Ağlamayı Müziğe Dönüştüren Kadın Kimliklerinin Ürünü Olan Melodik Yapının Üretim Biçimi

Alan araştırmasında kaydedilen “ağlama-ağıt” türü örneklere bakıldığında farklı söyleyiş stilleri ve üretim biçimleri ile karşılaşılmaktadır. Buldukları yörenin müzik karakterine uygun ezgilerle söyledikleri dikkat çekicidir. Üretim şekline baktığımızda ağıt yakması ile ünlenmiş kişilerden, özellikle kadınlardan cenaze evine gelip ağıt yakması istenir. Ağıtçıya kimi zaman yanında bulunanlar da eşlik etmektedir. Ağıt yakma geleneği kulaktan kulağa geçerek yaşamaktadır. Olay sırasında söylenen ağıtları kaydetmek hem acılı aile bireylerine hem de ölüye saygısızlık olarak değerlendirildiğinden etik değildir. Bu tür kayıtlar daha sonra ağıt söyleyen kişiden, aynı duyguları hissederek söylenmesi istenerek yapıla gelmiştir. Yazılı bir halde de olmadığından, aynı olay üzerine tekrarlandığında melodik olarak benzerliğin yanı sıra, sözlerde değişiklikler olmaktadır. Alan araştırması sırasında kaydedilen ağıt türü örneklerde aynı duygulara bürünmeleri zor olsa da söylemeye başladıklarında o anı yaşamışçasına söyledikleri, hatta kimi zaman ağladıkları dahi gözlenmiştir. Ağıtçı kadınlar üzerine yaptığı açıklamalarda şenel gözlemlerini şu şekilde aktarmaktadır; ağıtçı kadın, üstü çarşafıla örtülü ortada yatan ölüne bir çamaşırını eline alarak ağıt yakar. Bağlantılı ve bağlantısız bentlere sahip bulunan ağıtlarda bent ve bağlantılardaki dize sayısı değişebilmektedir. Bu dörtlülere bazı yörelerde ölü deşetleri ve sazламаđ gibi adlar verilir. Ağıtlar edebi yapı ve ezgileriyle bir bütünlük arz ederler. Ağıtların ezgileri ağıt söyleyenin hafızasının eskiden kalan bir tür “melodi” kalıplarındır. Ağıt yakma deyimi yas töreni sırasında ağıt yakanın belleğinde yer etmiş bulunan yerel melodi kalıplarının söz döşemesi olarak tanımlanabilir (Şenel, 1988: 973). Ağıt yakıcılar ağıtların sözlerine kendilerinden melodi katarak ezgiyle buluşturarak sunmuşlardır.

5. Pazarcık Ağıtları

5.1. Maraş'tan Bir Haber Geldi

Meyrik, Kahramanmaraş'ın Pazarcık İlçesi'ne bağlı Kurtdere köyünden Kadir Kurt'un hanımıdır. Bu yörede Meryem adı "Meyrik" olarak söylenir. Anadolu'da "Mallı karı, ballı karı" diye bir söz vardır. Tıpkı bunun gibi çoluklu çocuklu doğurgan hanımlar da halk tarafından büyük kabul görür. Türkiye konu olan Meyrik'in, evli olduğu halde 7 yıldır çocuğu olmamaktadır. Bu durum onu fazlasıyla üzmektedir. Bu üzüntüyle ince dert denilen verem hastalığına yakalanır. Yayla havası temiz olur, bu hastalığa da iyi gelir diye Meyrik'i, Ahir Dağı'nın üzerindeki yaylalara götürürler. Meyrik burada da iyi olamaz hatta daha da ağırlaşarak yaylada kan kusar. Bunun üzerine hastayı Maraş Devlet Hastanesine kaldırır. Ne yapıldıysa da Meyrik iyileşmez ve 15 Temmuz 1963 Çarşamba günü hastanede ölür. Meyrik'in ölümü üzerine halası Meyrik Hanım tarafından ağıt yakılır.

Maraş'tan bir haber geldi
Dediler ki Meyrik öldü
Keşke Meyrik ölmeseydi
Kırılardı elim, kolum

Oy Meyrik Meyrik Meyrik
Ben kurbanım sana Meyrik
Ben hayranım sana Meyrik

Doktor yarasın kesiyor
Gene Meyrik kan kusuyor
Dediler ki Meyrik ölüğ
Halası kime küsüyor

Oy Meyrik Meyrik Meyrik
Ben kurbanım sana Meyrik
Ben hayranım sana Meyrik

Şu Meyriğin acısına
Çarşaf serin gecesine
Keşke Meyrik ölmeseydi
Sabır onun kocasına

Oy Meyrik Meyrik Meyrik
Ben kurbanım sana Meyrik
Ben hayranım sana Meyrik

5.2. Akdemirli Hasan'ın Ağtı

Hasan, Akdemir köyüne düğüne gider. Akdemir'e vardığında arkadaşlarına Aydınlı (Yörük) kızına âşık olduğunu anlatır. Hasan'ın arkadaşları: "Akdemir'den Antep'e giden gelinle birlikte onu da alır kaçırırız, böylece iki gelinle Antep'e varırız" derler. Pazar günü Akdemir'den yola çıkılır. Antep yakınındaki Aydınlı kızı da kaçırılır. Kızın kaçırıldığını anlayan ailesi Pazarcık'ın en ileri gelen ağasına başvururlar. Ağa kısa sürede Hasan'ı yakalattırır. Kızı elinden alıp Hasan'ı hapse attırır. Hasan hapisteyken kızı korkutarak zorla: "Hasan'ı istemiyorum" diye ifade verirler. Severece kaçırıldığı kızın kendi aleyhinde ifade verdiğini gören Hasan bunu bir namus ve şeref meselesi yaparak sinir krizi geçirir ve düşünce düşünce ölür. Hasan'ın bacısı da kardeşinin acısına dayanamayarak aşağıdaki ağtı yakar:

Geder Akdemir'i de ararım
Gara camızını da dararım
Akdemir'de da bulamazsam
Gardaş hepimize sorarım

Maraş'ta da garip mezar
Kakınca orduyu bozar
Gurban olam babamoğlu
Söylemişler değmiş nazar

Gardaşlardan haber gelişin
Elim helkeleri atdı
Öldürecekdim bu canı
Anam ellerimi dutdu

5.3. Askerde Ölen Ali'nin Ağtı

Pazarcık'ın Alibeyuşağı köyünden Ali adlı genç 1920'li yıllarda askere gider, askerde verem hastalığına yakalanır ve tüm çabalara rağmen kurtarılamayarak ölür. Cenazesi memleketine geri gelmez. Bu acı olay üzerine Ali'nin amcasının kızı çok üzülerek o acıyla aşağıdaki ağtı söyler:

İki gözümü kör ederim
Yüreğimi taş ederim
Eğer evime varırsam
Ali'yi gardaş ederim

Hayvasına verin direk
Buna dayanır mı yürek
Toplanın emmim uşakları
Biz Ali'ye bedel vererek

Uçuk damı yapıyorlar
Ateş alıp atıyorlar
Tez gel emmim oğlu
Gelinini satıyorlar

5.4. Hastalıktan Ölen Elif'in Ağıtı

Pazarcık'ın Narlı kasabasında yaşayan Hüseyin Ağa'nın küçük kızı Elif 1992'de zatürre olur. Hüseyin Ağa kızı Elif'i sağlık ocağına götürür. Elif sağlık ocağında kurtarılamayarak ruhunu teslim eder. Kızının gözünün önünde ölmesine çok üzülen çaresiz baba o acıyla kızına aşağıdaki ağıtı yakar:

Bebek durmaz ağlıyor
Baba halini sormuyor
Anasız durmaz guzum
Baba halini sormuyor

Yol üstünde yatan mezar
Kimsesizler bunu sezer
Ağlamayın bacılarım
Bebeğim bu yolu özler

Elif de kızım gelsin
Ela göze uyku girsin
Bebek senin anan ölsün
Ağlamayıp da gülsene

5.5. İftiraya Uğrayan Kızın Ağıtı

Eski zamanlarda kızın biri nişanlıdır. Köye bir boyacı gelir, herkes ona ip boyatır. Kız da varır boyacıya ip boyatır. Boyacının yanına kötü kalpli bir kadın gelir, amanın gardaş boyayı kaçta yapıyorsun falan derken boyaya elini sürer ve elini de kızın sırtına sürer. Kısa zamanda oradan uzaklaşan kadın, doğruca kızın evine gelir ve " Amanın kızınız boyacıyla sevişiyor."der. Kız da boyacının yanından ayrılır ve suya gider. Kızın abisi haberi duyar duymaz atını sürer su yoluna, kızın arkasından yetişir. Bakar ki kız kardeşinin sırtında boyalı parmak izi var. Sanki biri tarafından kucaklanmış gibi. Elindeki kılıçla kız kardeşine vurunca kırk belığı olan kızın on belığını birden yere düşürür. Kız yaralı olarak yere düşer. Ölmeden önce o can acısıyla aşağıdaki ağıtı söyler:

Bu yaradan ben de gitmem
Gardaşım intizar etmem
Bu dünyada bir şey demem
Öte dünyada boynuma dolan

Pınar varmam başına
Gül yağı çalmam kaşıma
Boş yere beni öldürdü
Bakın gardaşın işine

Kuluncuma birden vurdu
On belığım birden düştü
İntizar etmem gardaşım
Cahilsin aklın karıştı

Sonuç

Pazarcık yöresinde Alevi Bektaşi ağıt geleneğinin popüler kültürden etkilenip günümüzde unutulmaya yüz tuttuğu ve buna benzer sorunlarla karşılaşmıştır. Ağıt geleneğinin ve bu konuda araştırma yapacak olan her bireyin karşılaşacağı sorunlarının üstesinden gelmesi daha bilinçli bir şekilde algılanıp geniş kitlelere yayılabilmesi adına belirli bir şekilde aktarılması gerektiği düşünülmektedir.

Pazarcık yöresi Alevi Bektaşî ağıt geleneğinin geçmişten günümüze geleneksel icralarını ayırık, kıskançlık, doğal afet, ölüm durumlarda ağıtlarını yaktıkları sonucuna ulaşmıştır.

Pazarcık yöresinde ağıtlar genellikle acı olaylardan sonra söylenir. Bu durum köylere göre bazı değişiklikler gösterir. Bazı köylerde ölünün başında, bazılarında ise daha sonraları yakıldığı sonuca ulaşmıştır.

Pazarcık yöresinde ağıtlar daha çok tarlada mısır otu vururken (çapalarken), evlerde el değirmeni çekerken, düğünlerde halay çekerken ve kına yakılırken, cenaze ve ölümden sonraki günlerde ağıtların yakıldığı görülmektedir. Ağıt geleneği geçmişten bugüne geleneksel kültüre ait olan kültür değeridir. Teknolojinin gelişmesiyle, popüler kültürden etkilenip her ne kadar izini kaybettirmiş olsa da İslâmiyet öncesi dönemden bugüne Türk kültüründe önemli bir yere sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Pazarcık bölgesi az da olsa halen ağıt geleneğini canlı olarak yaşatan bir Alevi Bektaşî toplumdur. Pazarcık'ta ağıtlar genellikle ölüm üzerine söylenir. Ağıtların çoğunluğu nazım bakımından düzensizdir. Bunun sebebi ise ağıtların o yaşanan olaydan sonra istemsizce ve duygu yoğunluğu içerisinde söylenmesinden kaynaklanır.

KAYNAKÇA

- BAŞGÖZ, İ. (1986). *Folklor Yazıları*. İstanbul: Adam.
- DEMİRÇİ S ve Arslan, H. (2012). *Osmanlı Türkiyesi'nde Eşkıya, Devlet ve Siyaset*. İstanbul: Yalın Yayıncılık.
- ELÇİN, Ş. (1990). *Türkiye Türkçesinde Ağtlar*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayını.
- ERGİN, M. (1994). *Dede Korkut Kitabı I (Giriş-Metin-Faksimile), 3. b.* Ankara: TDK Yayınları.
- ERGİN, M. (1991). *Dede Korkut Kitabı il (İndeks-Gramer), 2. b.* Ankara: TDK Yayınları.
- REPERTÜKÜL. "Maras'tan Bir Haber Geldi". Erişim: 04.04.2023. <https://www.repertukul.com/Marastanbırhabergeldi-40>
- ŞENEL, S. (1988). "Cide'de Gelin Sagusu". *Kubbealtı Akademi Mecmuası*. 1988/1. 63.
- TAHTAIŞLEYEN, N. (2013). *Anadolu Ağt Geleneğinin Özellikleri ve Kültürel Süreklilikteki Rolü*. Mimar Sinan Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzikoloji Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- ULUDAĞ, S. (1988). "Ağt". *İslam Ansiklopedisi içinde*. C.1. 67. İstanbul: Türk Diyanet Vakfı Yayınları.
- UZUNOĞLU, B. (2019). "Karaşar Bölgesi Alevi ve Bektaşilerinde Ölüm Üzerine Yakılan Ağtlar". *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*. 3 (1). 120-131. DOI: 10,34083/akaded.541822
- YALDIZKAYA, Ömer. F. (2018). *Emirdağ Yöresi Türkmen Ağtları*. Afyonkarahisar: Emirdağ Belediyesi.